

ד.א.א.ז.ז.ר

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי
ז באייר תש"פ 1322 (שנה כה')

נושא השבוע: דיני ממונות (ג)

ההפטרה: "ויהי דברי"
(יחזקאל כ)

פרשת אזורי מות-קדושים

"לא תעשוק את רעך ולא תגזול" (יט, יג)

כתב ספר החינוך (מ' רכה): ענין מצוה זו, שלא נחזיק ברשותנו ממון אחרים בכפיה או בדרך דחיה ורמאות כאנשי רשע הדוחים את רעיהם בלך ושוב כדי שיישאר הרכוש בידם וזו מידה רעה מאוד, ובכלל זה להלין שכר שכיר וכיו"ב. ואע"פ שהעושק, הגזלה והגניבה עניינם אחד, פגיעה בממון חברו, הזכיר הכתוב כל אחד בפני עצמו היות ורצה הבורא יתברך להרחיקנו מכל אלו ריחוק רב ולפיכך הזהירנו בו אזהרות רבות. ועוד שרצה הבורא לזכות את ישראל ולפיכך הירבה להם תורה ומצוות מחד ומאידך הזהירם באזהרות כדי שיקבלו שכר הרבה על הפרישה מהם.

"לא תעשוק את רעך ולא תגזול" (יט, יג)

וקשה מדוע הפריד הכתוב בין עושק ובין גזל, שהיה ראוי לכתוב: "לא תעשוק ולא תגזול את רעך"? לפי שידוע שישנו הבדל בין הגזל לעושק, הגזל נוטל מחברו את מה ששייך לו (לחברו), אבל העושק שכר חברו בכוונתו לתת לו אלא שמעכבו בידו בתואנות שונות ומשונות שהלה חברו ואינו מקפיד... לפיכך הדגישה התורה "לא תעשוק את חברך בתואנה שהוא רעך".

(מעין השבוע)

"לא תגזול ולא תכוזלו ולא תשקרו איש בעמיתו" (יט, יא)

הברכה וההצלחה של האדם הן בתנאי שממונו נקי מכל רבב של גזל וגניבה, ואל לו להתפתות לדברי יצר הרע לחמוד ממון של חברו, ולעשות השתדלויות שיעבור אליו בדרכים לא כשרות, כי אפילו שבמציאות נדמה לו שממונו מתרבה, הרבה דרכים לקב"ה לפרוע ממנו, ולכן יבטח בקב"ה כי הוא הזן ומפרנס לכל והוא קובע את כמות ואיכות פרנסת כל נברא ונברא.

תקנה לשבים

מעשה ביהודי בעל בית חרושת לשקיות ניילון שעשה מלאכתו רמיה בחושבו שאין הלקוחות נוהגים לבדוק את כמות השקיות באריזה ושיווק באריזה של 100 שקיות רק 95 שקיות ואף הפחית עד 85 שקיות בכל אריזה. כך עברו שנים ואיש לא תפס אותו בקלקלתו.

יום אחד התעורר והחל לעשות חשבון נפש עם עצמו, מה יענה ביום פקודה שיתבעוהו על מעשה הגניבה, ונכנס לרב יצחק זלברשטיין שליט"א ושטח לפניו את מר ליבו.

הרב הציע לו שאם עד היום שיווק 85 שקיות באריזה, מעתה יוסיף 15 שקיות בכל אריזה ושיווק 115 שקיות ובכך יוכל לכפר על מה שעשה, וכך הוא עשה.

לא עבר זמן רב ואחד הלקוחות החליט לספור את מספר השקיות באריזה ומצא בה 115 שקיות, מיד פנה לכלי התקשורת וסיפר להם את המעשה ואלה פרסמו את הסיפור כיון שלא האמינו שיש סוחר המוכן לשווק יותר ממה שמודפס על שקית המוצר.

כך זכה האיש לשוב בתשובה ולקדש שם שמים ברבים ולאחר פרסום זה הוצף בית החרושת בהזמנות רבות עד שלא היתה אפשרות להשתלט על כמות ההזמנות.

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב * שעון קיץ * סוף זמן ק"ש לשבוע הבעל"ט 31: 8-35

כניסת שבת: 7:02 יציאת שבת: 7:54 יציאת שבת: 8:45

האימון שהציל מרדת שחת

מעשה שהיה

כשהלכתי לאספת הורים בתלמוד תורה של בני עברתי בדרך ליד גדר אבנים קטנה. כבר 30 שנה היא עומדת, אני זוכר אותה מהיום בו עלייתי לכיתה א'. עצרתי לרגע וישבתי על גדר האבנים, בבת אחת חזרתי 21 שנה לאחור. עצמתי את עיני, הרגשות שבו להשתולל בי, שוב הייתי עצוב, מבולבל ונבוך, מלא כעס מצד אחד וחוסר אונים מהצד השני ובדמיוני פגשתי שוב את אבא הטוב שלי. מעולם לא הצלחתי להיות מה שרצו ממני ומה שיחלו שאהיה.

הורי קראו לי ע"ש אחד מגדולי ישראל וקיוו שארווה אותם רוב נחת אך תקוה זו התבררה מהר מאוד כבלתי מציאותית. מעולם לא הסבתי להם נחת מרובה מדי, בתחילה התקשיתי בהבנת האותיות ואח"כ גם בלימודים, תמיד צעדתי צעד אחד אחרי כולם. בכיתה ז' קרה דבר שלא אשכח לעולם.

באחד הבקרים נערך מבחן על רובו לא ידעתי לענות ובהפסקת עשר גיליתי ששכחתי את האוכל בבית – נוסף על כעסי מהמבחן נגזר עלי גם להיות רעב.

כל הילדים יצאו ליטול ידיים ואני נשארתי לבד בכיתה. פתאום הבחנתי בשטר של 20 ₪ מבצבץ מילקוטו של אליהו. את אליהו שנאתי בכל ליבי, היה בו כל מה שלא היה בי. הוא היה חרוץ ומוכשר, מבריק ומיוחד, ילד החלומות של ההורים שלי. בנוסף לכל זאת הוא היה ילד שמנת ותמיד היה לו כסף, ומי שלא נמשך אליו בגלל הכשרונות נמשך בגלל המתנות והכסף. אליהו בחר את החברים שלו ואני שהייתי בשולי הכיתה לא נבחרתי על ידו וכשניסיתי להתקרב הוא דחה אותי, דבר שהגביר את תחושת חוסר האונים שלי ואת שנאתי כלפיו.

מדי פעם הוא היה מפטיר לעברי משפט מעליב, כולם צחקו ואני הייתי מתכווץ מזעם וכעס. ועתה כשגיליתי את השטר המבצבץ מילקוטו. החלטתי שלא יזיק ל"סנוב" אם יהיו לו 20 ₪ פחות. לקחתי את השטר ונמלטתי למכולת באישור המלמד שלא ידע מהו המקור לכסף.

לא תארתי לעצמי איזו שערוריה תקום בעקבות המעשה שלי. אילו היה לי שמץ של מושג הייתי מוותר על ה-20 ₪ הללו. טעמם הערב של המתקים נמוג ונספג בטעם הדמעות והכאב שהיו מנת חלקי. אליהו הרים קול זעקה וסיפר למלמד שאבדו לו 20 ₪. החקירה החלה ומהר מאוד נמצאתי אשם. באותו יום שמעתי הרצאות רבות על סופו של גנב, על סכנת ההדרדרות ועל הפשע החמור שביצעתי. ערכי ירד פלאים בעיני כולם והפכתי להיות כמנודה. הילדים חששו שבמילה אחת אקלקל אותם. בטחוני העצמי ירד פלאים, הרגשתי שאין לי מה להפסיד כי ממילא אני גנב, גרוע מזה לא יכול להיות... התחברתי עם שולי השוליים של הכיתה ועם הילדים הגרועים ביותר שהיו בסביבתנו ובכיתות אחרות. אם עד אותו יום השתדלתי להקשיב, מאז אותו מקרה הפסקתי להשתדל ולתלמוד תורה הגעתי מחוסר ברירה, הייתי יושב בשיעורים ומשרבט ציורים, המלמד ניסה להכניס אותי לעניינים אך אני בהיתי בו בחוסר הבנה. והוא החזיר לי מבט שנראה לי "מהילד הזה לא יצא שום דבר" וחוסר האמון שלי כלפי עצמי הלך והעמיק. התחלתי לעולל תעלולים ולהפריע בשיעורים המלמדים החלו להעניש, לכעוס ולצעוק ובליבי שהיה עמוס בכאב לא היה מקום עוד ודבריהם לא נכנסו אלי פנימה ואני חזרתי לסורי. נקראתי למנהל שפנה אלי בסבר פנים חמורות: "דוד איננו מוכנים שתמשיך ללמוד אצלנו בצורה כזו, אם אתה רוצה להשתנות ולעשות מאמץ ולהשתפר – קדימה, אנחנו מוכנים לתת לך אפשרות, אם לא, תצטרך למצוא לך מסגרת מתאימה אחרת... בשבוע הבא תתקיים אסיפת הורים, אנו מתכוונים לומר זאת לאביך..."

לא יצאתי משיחה זו עם רצון להשתפר, נדמה לי שאפילו אם הייתי רוצה לא היה ביכולתי להשתנות, איש לא הסביר לי מה פירוש הדבר "להשתנות, לעשות מאמץ ולהשתפר" ואיש לא

נתן לי את הכוח לעשות זאת. "אני חלש, אני טיפש, אני יכול". אלו המילים שהיכו בי בכל עוזן ודקרו אותי כסכין משופד. כבר דמיינתי את עצמי מסתובב בבוקר ברחובות, אולי אעזור לאבא שלי קצת בעבודה, שיסלקו אותי לא אכפת לי, אולי כך אוכל להתפטר מכל הכיתה האיומה הזו. רק על אבי רחמתי, הוא אהבני בכל ליבו, כיצד יגיב כשישמע, הרגשתי שהוא לא יוכל לעמוד בכאב ואני לא אוכל לעמוד במבט האכזבה.

יום אסיפת ההורים הגיע, ישבתי על גדר האבנים וחיכיתי לו, הרגשתי כבר שלא אכפת לי משום דבר ואז ראיתי את דמותו יוצאת מבית הספר, הוא הבחין בי ועצר במקומו מופתע "עכשיו יגיעו הצעקות" הרהרתי. אך אבי כרך את ידו סביבי ואמר לי: "דוד, נלך להתפלל ערבית". לא האמנתי למשמע אזני, איפה הצעקות? ההטחות? הכעס והיאוש? שרירי המתוחים התרפו בבת אחת. כך הלכנו כשידו המונחת על כתפי היתה רכה ואוהבת. כאילו שמע עלי את כל השבחים שבעולם והגשמתי את כל שאיפותיו רק כשהגענו לביה"כ הסיר אבא את ידו, התחלנו להתפלל, שנים רבות חלפו, אולם אני זוכר עוד תפילה נרגשת כאותה תפילה, בפעם הראשונה בחיי ביקשתי מהקב"ה שיעזור לי למצוא את הדרך הנכונה. אני אוכיח לאבא שלי שהיה שווה להאמין בי! שאני יכול ומסוגל! למחרת חיכיתי למנהל ליד חדרו באתי לבקש את עזרתו, אמרתי לו שאני רוצה להשתנות ואני זקוק לעזרה. הוא הביט בי המום וחשב שמדובר בעוד תעלול, אולם סבר פני הרציני שכנעו ובאותה עקשנות שנהגתי עד כה השתמשתי כמנוף, עליתי על דרך המלך. היו ילדים שרצו להמשיך לראות בי את "הילד הרע" ולהנמיך את קומתי אך כוחותיי היו חזקים מהם. כשעליתי לשיבה ונפרדתי מחברי יכולתי לפתוח דף חדש ואכן פתחתי. הייתי אחד הבחורים הטובים והרציניים בשיעור כשכל הזמן עמדה מול עיני דמותו של אבי הטוב, האמון שנתן בי והאהבה שאהב אותי ללא תנאים וגבולות ומבלי להתחשב באכזבה שהאכלתי אותו, למענו היה כדאי לעשות הכל, בשבילו נחלצתי מתהום הנשיה וכאבא לילדים אני מנסה לחקות את האצילות בה נהג, האהבה ששידר והאימון שנתן לי במתנה.

(החיים מספרים 2)

הלכות גניבה וגזילה [ג]

פינת ההלכה

- א. אסור לגנוב או לגזול אפילו פחות משה פרוטה בין מישראל בין מגוי, בין מגדול ובין מקטן (שו"ע חו"מ ס' שמח ס"א-ב, ס' שנט ס"א, ג).
- ב. שואל שלא מדעת הבעלים נקרא גזלן (שו"ע ס' שנט ס"ב, ס' שסג ס"ה) ולכן יש להיזהר שלא ליטול שום חפץ מחברו ללא רשות (קשו"ע גאאפריד ס' קפג ס"ג). מ"מ מצינו לפעמים שהתירו להשתמש בחפץ חברו שלא מדעתו לקיים מצוה מטעם שנוח לו לאדם שיעשו מצוה בממונו ודווקא במקום שאין חשש קלקול או חסרון כיס (פתחי חושן ח"ד פ"ו ס"ו). (כפי שיבואר בסעיפים הבאים)
- ג. אסור לאדם בין גדול בין קטן לקצוץ עצים מיערות קרן קימת או מהעצים הנטועים ברחובות העיר מטעם העיריה לצורך סיכוך סוכתו שזוהי מצוה הבאה בעבירה ואסור לברך ברכת "לישב בסוכה" בסוכה כזו שסיככה בעצים גזולים, ורק אם ניתנה לו רשות מפורשת על כך מהממונים מותר (חזו"ע סוכות עמ' נז, עיין משנ"צ ס' תכל"ז ס"ק טז).
- ד. אסור לאדם בין גדול בין קטן ליטול קרשים מבניינים שבונים שם שלא מדעת בעליהם להעמיד בהם דפנות או סכך לסוכתו, ואפילו כוונתו להחזיר אותם תיכף אחרי החג, כי הוא משתמש בהם באיסור גזל. והשואל שלא מדעת גזלן ואסור לברך על סוכה כזאת אלא אם כן הבעלים מחלו לו על כך או שבדעתו לשלם את דמי העצים (משנ"צ ס' שנט ס"ק טו שער האיון ס"ק כא, חזו"ע עמ' נח).
- ה. לכתחילה לא יכנס אדם לסוכת חברו לאכול בה שלא מדעת חברו ולא יברך עליה ליישב בסוכה אלא אם כן ברשות חברו (הרמ"א ס' תרלו ס"ג, חזו"ע עמ' נב). מ"מ אם קיבל רשות מאשתו של בעל הסוכה מותר לו ליישב שם ולברך ביישוב בסוכה.
- הטעם: כיון שהרשתה לו אשתו מן הסתם גם הוא איננו מקפיד (משנ"צ ס"ק ל' נסס זכורי יעקב ס').
- ו. בקומו בבוקר משנתו לא יקח מים שהכין חברו עבור עצמו לנטילת ידיים של שחרית אם לא שברור לו שיחזיר לו תכף מים אחרים תמורתם (משנ"צ ס' א ס"ק ז).

ז. מי שנטל ידו אסור לו לנגב ידיו במגבת של חברו בלי רשותו (גמ' ז"מ כד., ק. ילקו"י סי' קע"טו).
 ואפילו שהמגבת מלוכלכת כבר, כי יתכן שחברו יקפיד כשיהיה לכלוך נוסף במגבת (שו"ת תורה לשמה סי' קס) ואף אם המגבת מונחת בכניסה לבית הכנסת או למקווה (פתחי חושן ח"ד פ"ו סי' א"א סס).
 ח. יש להיזהר שלא לשבת בבית הכנסת במקום שחברו יושב שם בקביעות ושילם עבורו וזה בכלל גזל, ולכן הנכנס לבית הכנסת ואינו מכיר את המקומות הקבועים של המתפללים, יזהר ולא ישב שם עד שיבואו כל המתפללים הקבועים שמא ישב על מקום חברו וזה יתבייש מלומר לו (פתחי חושן סס), או פשוט יבקש מהגבאי לסדר לו מקום (הע.).
 ט. דייר הרוצה לקטוף שושנים לחג השבועות [כפי המנהג לקטף הבית בשושנים] מהגינה המשותפת של הבניין כפי חלקו היחסי בבניין והשכנים מתנגדים בטענה שהפרחים הללו מיועדים לנוי הבניין ולא לשימוש פרטי של הדיירים הדין הוא:
 * אם אפשר להשיג שושנים מהשוק אין לקטוף מהגינה המשותפת.
 * כשאין להשיג שושנים במקום אחר מן היושר לא ניתן למחות באותו דייר לקטוף שושנים כפי חלקו (עלינו לשכח ח"א ת"ג).
 י. בגדר של הדסים שבבניין מן הסתם אין השכנים מקפידים על דייר הרוצה ליטול מספר ענפים לצורך מצות ברכת בשמים ובפרט לשבת ולכן מותר לדייר ליטול מגינת הבניין שלו כמות קטנה בלי רשות (משפט דק ח"ג ס' ו ס"כ, עיין עלינו לשכח סס).
 יא. האומר לחברו "גזול אותי" אין לו רשות לעשות כן, וכל שכן שאומר לו "אם לא אעשה דבר פלוני תוכל לגזול אותי" שמושבע ועומד שלא לגזול (שו"ת מנחת ח"א סי' א פתחי חושן סס).
 יב. אדם זר שעובר דרך חדר מדרגות של בנין כדי לקצר דרכו במעבר מרחוב לרחוב, אינו רשאי להדליק את האור בחדר המדרגות כדי להאיר דרכו או להשתמש במעלית משום גזל אלא אם כן ביקש אישור מכל הדיירים בבניין (משפט דק ח"ג ס' כב ס"ו, מנחת יצחק ח"ה סי' כט ס"ג). ולגבי עצם המעבר בלי רשות הדיירים יש לחשוש ולהימנע מלעבור אלא אם כן מוכח או ידוע שהדיירים בבניין אינם מקפידים על כך (משפט דק סס).
 יג. אין להוציא את עגלת הקניות של הסופרמרקט כדי לקחת את המצרכים לביתו אפילו שמוציא רק למס' דקות עובר בזה על גזל [שהשוואל שלא מדעת גזלן] אך אם קיבל רשות מהנהלת הסופרמרקט להוציא לביתו רשאי להוציא, אבל חייב להחזירה. וגם אם מצא עגלה כזו הרי היא גזולה ואין היתר להשתמש בה ויש להשיבה לסופרמרקט ששמה רשום על העגלה (עיין עלינו לשכח ח"א עמ' נז).
 יד. אסור לנסות משרתת או עוזרת בית שאינו בטוח בנאמנותם כגון: להניח סכום כסף מועט על השולחן שיחשבו שאיבדו לראות אם ייטלו כסף זה או לא, מאחר ויתכן ויגבר עליהם יצרם ולא יעמדו בניסיון, עובר על "לפני עיוור לא תתן מכשול" (שו"ת תורה לשמה סי' תז). יש חולקים ומקילים בזה (שו"ת יסכיל עבדי ח"ז ח"אור"ח סי' מד ס"ז, ק. ילקו"י סס ס"יב).
 טו. מי שהוחלף בטעות מעילו בבית המרחץ, וראה שהושאר שם מעיל אחר דומה לשלו, אסור לו להשתמש במעיל שמצא (שו"ע חו"מ סי' קלו ס"ג). ואפילו אם לקח מעיל זה ואח"כ הבחין שאינו שלו (וחזר ולא מצא את שלו אעפ"כ) אסור לו להשתמש בו וחייב להכריז עליו ככל מציאה ולפרסם מודעות במקום וכדו', ואם אף אחד לא בא יעריך את שווי המעיל בפני 3 אנשים וירשום בפנקסו כדי שאם יודע אי פעם מיהו בעל המעיל ישלם לו מחירו, ואז מותר לו להשתמש במעיל (עלינו לשכח ח"א ת' סד).
 ואם לקח את המעיל שהושאר שם לאחר זמן רב באופן שיש להניח שהמחליף כבר הרגיש בטעות ולא בא לחפשו וגם פרסם על המציאה באותו אזור ואיש לא בא, יש להניח שהבעלים התייאשו או הסכימו בדיעבד לחילופין ונוח להם בכך כדי שגם הם יוכלו להשתמש במה שלקחו בטעות, אז מותר לו להשתמש במעיל שמצא (ויזכור יוסף ח"א סי' פג).

להעיר ולעורר בעל מגפת הקורונה: מובא בזוהר הקדוש: המדבר דיבורי חול בבית הכנסת נחשב ככופר בקב"ה ואינו ירא ממנו, שהרי מתפלל ואומר "ברוך אתה ה'..." ומדבר עם השכינה ובתוך כך מדבר עם חברו ומערב דיבורי חול בקודש וחטאתו רבה מאוד.

ובעון זה מעכב את בוא הגאולה שזהו אחד משלושה דברים שבגללם מתעכבים ישראל בגלות. ונאמר בחומש (שמות יד, ה') ילחם לכם ואתם תחרישון, היינו כשתחרישו מלדבר בבית הכנסת אזי ה' ילחם לכם נגד השטן וחילותיו (ספר זכרון שלמה לרב שלמה משה בלוי)

משרדי "האיחוד" טל: 08-8644452 * לא לעיין בתפילה * נא לשמור על קדושת הגליון